

SPIEKBRIEF

De basisbenodigdheden voor tekenen

Als je net begint met tekenen, heb je een paar essentiële spullen nodig. Maar je kunt niet zomaar wat potloden, linialen en papier kopen. Hierna volgen de basisbenodigdheden die je bij de hand moet hebben om met tekenen te beginnen:

- » **Drie tot vijf potloden in verschillende hardheden.** Tekenpotloden zijn verkrijgbaar in verschillende hardheden. De hardheid van een potlood bepaalt hoe donker de lijnen worden. Met een heel zacht potlood kun je een hele donkere lijn tekenen, omdat een zacht potlood meer grafiet op het papier achterlaat dan een harder potlood. Een heel hard potlood laat minder grafiet op het papier achter en geeft dus een lichtere lijn. Hardere potloden hebben hardheden van H tot en met 9H, waarbij 9H het hardst is. Zachtere potloden hebben hardheden van B tot en met 9B, waarbij 9B het zachtst is. Een HB-potlood zit precies in het midden. Om te beginnen zijn 2H, HB, 2B, 4B en 6B een goede keuze. Als je er maar drie koopt, neem dan 2H, 2B en 4B.
- » **Gummen.** Er zijn diverse gummen verkrijgbaar die voor verschillende klusjes geschikt zijn. Begin met een rechthoekige vinylgum en een kneedgum. Een vinylgum is een harde, witte gum. Het is een uitstekende keuze als je grafiet of houtskool helemaal wilt uitgummen. Een kneedgum is een zachte, kneedbare grijze gum. Kies een kneedgum wanneer je een beetje grafiet of houtskool van het papier wilt halen en de rest van de tekening met rust wilt laten. Als je bijvoorbeeld een klein stukje van de tekening lichter wilt maken, maar niet volledig wilt uitgummen, kun je met een kneedgum lichtjes een deppende beweging maken over dat stukje van de tekening.
- » **Liniaal en plastic tekendriehoek.** Koop een doorzichtige plastic liniaal van 30 of 45 centimeter en een plastic tekendriehoek (met een rechte hoek) van 25 of 30 centimeter. Met een liniaal kun je goed rechte lijnen tekenen. En een doorzichtige liniaal is handig, omdat je er doorheen kunt kijken en zo dus kunt zien waar andere lijnen lopen. Met een plastic tekendriehoek kun je goed rechte hoeken, groot of klein, tekenen.
- » **Papier.** Je hebt heel veel papier nodig. Koop een schetsboek met minimaal 50 vellen papier. A4 is een goed formaat, omdat je het vrij gemakkelijk in een tas kunt stoppen en je kunt er behoorlijke schetsen in maken.

Op zoek naar tekeninspiratie

Iedere kunstenaar kent het wel: je zit even helemaal vast en bent totaal ongeïnspireerd. Gelukkig kun je altijd wel weer ergens inspiratie opdoen. Je moet alleen even weten waar je moet zoeken. Probeer deze tips om het creatieve proces weer op gang te brengen:

- » Maak een wandeling (of ga even buiten zitten) om je hoofd leeg te maken en om je zintuigen te prikkelen. Kijk buiten goed om je heen. Neem alles in je op: licht, kleuren, vormen, geluiden, geuren, temperatuur enzovoort.

- » Kijk eens naar kunst van anderen om ideeën op te doen. Naar kunst kijken is voor een kunstenaar net zo belangrijk als eten. Je hebt het gewoon nodig. Bezoek een kunstmuseum of galerie. Ga naar de bibliotheek en blader door kunstboeken. Ga online en typ *tekeningen* in een zoekmachine.
- » Maak een inspiratiewand of -dagboek. Bewaar ansichtkaarten, foto's, schetsen en alles wat je maar mooi of interessant vindt. Als je iets leuks ziet in een krant of tijdschrift, knip het dan uit en voeg het aan je verzameling toe. En schrijf ideeën op om ze later te kunnen gebruiken.
- » Forceer niets als je maar geen ideeën krijgt. Ga iets anders doen en denk even niet aan tekenen. In een mum van tijd zullen de ideeën je hoofd weer binnenstromen.

Tekenstijlen

Een tekenstijl bestaat uit een aantal specifieke kenmerken. Elke periode in de kunstgeschiedenis wordt gekenmerkt door de stijl van een paar grensverleggende kunstenaars. Het modernisme wordt bijvoorbeeld deels gekenmerkt door het kubisme, een stijl die is ontwikkeld door Pablo Picasso en Georges Braque.

Hierna volgen enkele veelvoorkomende tekenstijlen:

- » **Abstract/non-figuratief.** Kunstenaars die werken in een abstracte stijl, maken tekeningen waarin vormen, lijnen, tonen, kleuren en/of texturen vaak het belangrijkste zijn. Beoefenaars van de non-figuratieve tekenstijl zijn onder andere Piet Mondriaan, Joseph Albers en Al Held.
- » **Art nouveau.** Art-nouveaunkunstenaars maken tekeningen die illusionistisch zijn, waarin veel patronen voorkomen en waarin veel sierlijke, gebogen lijnen worden gebruikt. Gustave Klimt, Aubrey Beardsley en Alphonse Mucha zijn art-nouveaunkunstenaars.
- » **Manga.** Kunstenaars die in de mangastijl tekenen, maken tekeningen die zijn gebaseerd op de Japanse stripstijl die in de 19de eeuw in Japan werd ontwikkeld. Voorbeelden van mangatekenaars zijn Osamu Tezuka en Machiko Hasegawa.
- » **Postimpressionisme.** Postimpressionisten maken tekeningen die zijn gebaseerd op licht (de preoccupatie van de impressionisten), maar met meer aandacht voor geometrische vormen. In deze stijl kom je veel doelbewuste, expressieve vervormingen tegen. Beoefenaars van postimpressionisme zijn Georges Seurat, Paul Cezanne en Vincent van Gogh.
- » **Realisme.** Wanneer kunstenaars overtuigende voorstellingen van de werkelijkheid tekenen, wordt de stijl realisme genoemd. Realisten zijn onder andere Leonardo da Vinci, Jean Augustus Dominique Ingres, William Beckman en Steven Assael.
- » **Surrealisme.** Kunstenaars die dromerige en soms verrassende werken tekenen op basis van pure verbeelding, noemen we surrealisten. Salvador Dali, Marcel Duchamp en Yves Tanguy zijn surrealisten.

Tekenen

^{voor}
dummies[®]

Tekenen

voor
dummies[®]

3e editie

Jamie Combs
Brenda Hoddinott

Gouda, 2026

Vertaling van: *Drawing For Dummies, 2nd Edition*
Indianapolis, Indiana: John Wiley & Sons, Inc., 2011
ISBN: 978 90 453 5926 7
NUR: 476 Tekenen, schilderen, kalligrafie
BISAC: ART010000 ART / Techniques / Drawing / General
Thema: AFF, Tekenen en tekeningen // WFA, Schilder- en kunsthandoeken
Trefw.: tekenen

Dit is een uitgave van BBNC uitgevers bv, Gouda
www.bbnc.nl
www.dummies.nl

Vertaling: Nathalie Kuilder en Coby van Diemen voor Fontline
Redactie: Barbara Stuart
Zetwerk: zet-werk.nl
Omslagbeeld: © Shutterstock
Druk- en bindwerk: Wilco bv, Amersfoort

© Copyright 2026 BBNC uitgevers bv, Gouda voor de Nederlandstalige editie.

Originele Engelstalige uitgave Copyright © 2011 John Wiley & Sons, Inc. Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van verveelvoudigen, geheel of gedeeltelijk, in enige vorm of op enige wijze. Deze uitgave is tot stand gekomen in overeenkomst met John Wiley & Sons, Inc. For Dummies®, Voor Dummies®, Dummies Man® en gerelateerde kenmerken zijn handelsmerken of geregistreerde handelsmerken van John Wiley & Sons, Inc. in de Verenigde Staten en/of andere landen. Gebruikt met toestemming.

Original English language edition Copyright © 2011 John Wiley & Sons, Inc. All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form. This translation was published by arrangement with the original publisher, John Wiley & Sons, Inc. For Dummies®, Dummies Man® and related trade dress are trademarks or registered trademarks of John Wiley & Sons, Inc. in the United States and/or other countries. Used by permission.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatie- of andere werken (artikel 16 Auteurswet 1912), in welke vorm dan ook, dient men zich tot de uitgever te wenden. Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kunnen noch de redactie, noch de auteurs, noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Inhoud in vogelvlucht

Inleiding	1
Deel 1: Wat heb je nodig om te tekenen?	9
HOOFDSTUK 1: Voorbereidingen om met tekenen te beginnen (en ermee door te gaan)	11
HOOFDSTUK 2: Alles wat je nodig hebt om aan de slag te gaan	23
HOOFDSTUK 3: De ontwikkelingsfasen van tekenen	49
HOOFDSTUK 4: Op een andere manier kijken: het perspectief van de kunstenaar	63
Deel 2: De basisvaardigheden ontwikkelen	83
HOOFDSTUK 5: Tekeningen plannen	85
HOOFDSTUK 6: Lijnen en vormen zien en tekenen	115
HOOFDSTUK 7: De derde dimensie verkennen	139
HOOFDSTUK 8: Je tekeningen verlevendigen met arceringen	157
HOOFDSTUK 9: Texturen herkennen en weergeven	175
HOOFDSTUK 10: Perspectief tekenen	191
Deel 3: Experimenteren met tekenonderwerpen	215
HOOFDSTUK 11: Waardevolle stilleven maken	217
HOOFDSTUK 12: De buitenwereld vastleggen	233
HOOFDSTUK 13: Dieren op papier tot leven brengen	255
HOOFDSTUK 14: Mensen tekenen	271
Deel 4: Het deel van de tientallen	299
HOOFDSTUK 15: Tien tips voor het tekenen van cartoons	301
HOOFDSTUK 16: Tien manieren om als kunstenaar te groeien	311
HOOFDSTUK 17: Tien antwoorden op vragen over het auteursrecht	321
Index	327

Opdracht

Voor mijn moeder. JC

Over de auteurs

Jamie Combs is kunstenaar en docent. Ze is opgegroeid in het Midden-Westen van de VS, maar is onlangs naar de oostkust verhuisd. Ze heeft een bachelor in schilderkunst van het Kendall College of Art and Design in Grand Rapids, Michigan. Haar master behaalde ze aan de Indiana University in Bloomington, Indiana. Ze geeft al een aantal jaren les in tekenen, schilderen, kleurentheorie en design op verschillende scholen, zoals de Herron School of Art and Design in Indianapolis, DePauw University in Greencastle en het Ivy Tech Community College in Bloomington, allemaal in Indiana. Jamies werk als kunstenaar en docent is sterk beïnvloed door haar scholing en haar liefde voor tekenen.

Brenda Hoddinott is een autodidactisch beeldend kunstenaar, compositietekenaar en illustrator. Haar favoriete tekenonderwerpen zijn mensen en haar meest gebruikte stijlen zijn hyperrealisme, surrealisme en fantasie.

Dankwoord

Jamie Combs: Hartelijk dank aan Michael Lewis, Sarah Faulkner en Amanda Langferman van de uitgeverij voor hun hulp en expertise bij het mogelijk maken van dit project. Mick Gow van RateMyDrawings ook bedankt: dankzij jouw kennis is dit boek een stuk waardevoller geworden.

Ik wil ook graag de auteurs van *Pastels For Dummies* en *Painting For Dummies* bedanken en mijn vrienden en collega's aan de Herron School of Art and Design, Anita Giddings en Sherry Stone, voor de kansen waarop ze me hebben gewezen, voor hun advies en hun vriendelijke, continue aanmoediging.

Ik wil graag al mijn docenten bedanken, met name Perin Mahler, Deborah Rockman, Barry Gealt, Tim Kennedy en Bonnie Sklarski. Ik wil ook graag mijn waardering uitspreken voor mijn studenten, die mij zo veel verrassende dingen hebben geleerd over hoe het is om te leren tekenen.

Tot slot gaat mijn dank uit naar mijn vrienden en familie: bedankt dat jullie er voor mij waren. Ik kan me niet voorstellen dat het zonder jullie was gelukt.

Inleiding

Welkom bij *Tekenen voor Dummies, 3e editie*. In dit boek lees je als beginnende kunstenaar alles over de ins en outs van tekenen, maar er zijn ook talloze uitdagingen voor kunstenaars met meer ervaring.

Voor sommigen is de passie voor het tekenen begonnen in hun kindertijd en geëindigd toen ze volwassen werden. Een paar enthousiastelingen behielden hun voorliefde voor het tekenen. Weer anderen ontdekten het tekenen pas later in hun leven, soms zelfs veel later. Omdat we dit boek hebben opgezet om een nuttige, gebruiksvriendelijke bron van informatie te zijn voor iedereen, kan iedereen *Tekenen voor Dummies, 3e editie* gebruiken, hoeveel ervaring je ook hebt.

Onze filosofie is eenvoudig: als je weet hoe je moet kijken en hoe je vergelijkingen moet maken, kun je tekenen. In dit boek laten we je een grondige en gemakkelijk toepasbare benadering van tekenen zien die werkt, wat je ook tekent. Bij het lezen van dit boek zul je verrast zijn te ontdekken dat als je eenmaal weet hoe je één onderwerp tekent, je dezelfde concepten kunt toepassen op zo'n beetje alles wat je kunt tekenen.

Over dit boek

In dit boek staat alles wat je moet weten om te gaan tekenen. Je leest bijvoorbeeld welke materialen, technieken en processen je nodig hebt om verschillende typen tekeningen te maken. De waardevolste delen van dit boek zijn de talrijke oefeningen en projecten die je kunt uitproberen, dus houd je tekenspullen bij de hand tijdens het lezen! Voor elke oefening en elk project vind je ideeën, tips en strategieën die je helpen het project af te ronden.

We behandelen verschillende onderwerpen die allemaal het idee versterken dat je goed leert tekenen door goed te kijken en die je helpen je tekenvaardigheden op een leuke en efficiënte manier te ontwikkelen. Maar je hoeft het boek niet helemaal van begin tot eind te lezen. Je kunt kiezen wat je wilt lezen zonder de centrale ideeën van het boek te missen. In de meeste hoofdstukken vind je onderwerpen die elders in het boek uitge-

breider behandeld worden; we geven je voldoende verwijzingen, zodat je de informatie die je nodig hebt snel kunt vinden.

De honderden illustraties in dit boek laten je zien wat een oplossing voor een idee of oefening kan zijn. Ze zijn bedoeld als toelichting en ter inspiratie, niet om exacte replica's van je eigen tekeningen te zijn. Wanneer je de oefeningen en projecten in dit boek volgt, hoef je er dus niet over in te zitten als jouw tekeningen er anders uitzien dan de illustraties. Het gaat erom dat je de concepten onder de knie krijgt, niet dat je een bepaalde tekenstijl overneemt. Jouw tekeningen zijn unieke creaties, ook als je de instructies precies opvolgt.

Jouw ontwikkeling als kunstenaar is persoonlijk, en niet te vergelijken met wat dan ook. Je hoeft de reis natuurlijk niet alleen af te leggen. Dit boek legt uit wat je moet weten over tekenen en leert je de belangrijkste technieken en vaardigheden onder de knie te krijgen die kunstenaars in de loop van de tijd hebben ontdekt. Het enige wat je nodig hebt, is een open, nieuwsgierige geest en een beetje geduld en doorzettingsvermogen.

Gebruikte conventies in dit boek

We hanteren de volgende conventies, zodat je dit boek makkelijker kunt gebruiken:

- » **Nieuwe termen staan *cursief* en we leggen ze daar uit.**
- » **Vetgedrukte tekst markeert belangrijke woorden in lijsten met opsommingstekens.**
- » **Voor elk project of elke oefening vind je een lijst met aanbevolen benodigheden.** Maak je geen zorgen als je niet exact dezelfde materialen hebt. Je kunt alle projecten in dit boek heel goed volgen met de spullen die je wel hebt. De resultaten zijn misschien iets anders, maar het niet hebben van de 'juiste' spullen moet je er niet van weerhouden om te tekenen.

Wat je niet hoeft te lezen

Je zult niet vaak horen dat je best stukken van een boek mag overslaan en in alle eerlijkheid zullen we het zeker niet erg vinden als je elke pagina van dit boek leest. Maar als je weinig tijd hebt of gewoon alleen wilt lezen

wat je het interessantst vindt, kun je prima de volgende stukken overslaan:

- » **Tekst naast het pictogram Technische info.** Deze alinea's zijn zeker wel interessant en geven je meer inzicht in de wereld van tekenen, maar ze zijn niet essentieel voor jouw ontwikkeling als kunstenaar.
- » **Kaderteksten.** In deze grijze tekstvakken staat informatie die leuk en interessant is (vinden wij dan), maar niet essentieel om te leren tekenen.

Als je serieus met tekenen aan de slag wilt, kun je deze informatie misschien wel lezen. Mocht je deze stukken in eerste instantie wel overslaan, lees ze dan later eens. In veel van deze stukken tekst vind je namelijk veel informatie over vaardigheden die je nodig hebt om je artistieke groei een vliegende start te geven. Kunst is werk, maar het werk is echt de moeite waard en is soms zelfs het leukste van tekenen!

Veronderstellingen over jou

Tijdens het schrijven van dit boek zijn we uitgegaan van deze veronderstellingen over jou:

- » Je tekent weleens maar je bent er niet heel serieus mee bezig en je wilt graag leren hoe je het goed moet doen.
- » Je denkt misschien wel dat je alleen goed kunt leren tekenen als je er talent voor hebt.
- » Je denkt misschien dat goed tekenen betekent dat je realistische tekeningen moet kunnen maken vanuit je verbeelding.
- » Je denkt misschien dat tekenen alleen goed is als je een goede tekening maakt.

Aan de hand van deze veronderstellingen proberen wij op een compleet nieuwe manier naar tekenen te kijken. Wanneer je dit boek leest, zul je zien dat je door onze filosofie over tekenen het volgende gaat geloven: dat tekenen meer is dan het maken van een goed product, dat tekenen op zich een gezonde en bevredigende ervaring is, dat talent alleen niet voldoende is om goede tekeningen te maken en dat je, ongeacht waar je ook begint, kunt leren om een uitstekende tekenaar te worden.

De opbouw van dit boek

Allereerst is dit boek erop gericht dat je je op je gemak voelt als je tekent. Van daaruit ontdek je de basis, van het kopen van materiaal tot het vasthouden van een potlood en van het tekenen van lijnen tot het aanbrengen van arceringen. De rest van het boek staat bomvol tekenonderwerpen en thema's waar je in willekeurige volgorde doorheen kunt bladeren. Lees een stukje, teken een beetje en lees en teken dan nog wat meer.

Deel 1: Wat heb je nodig om te tekenen?

Met de titel van dit deel is alles gezegd. De twijfel of tekenen wel iets voor jou is, zal als sneeuw voor de zon verdwijnen als je dit deel van het boek gelezen hebt en de oefeningen en projecten gedaan hebt.

Hier vind je informatie over wat je moet weten om met tekenen te beginnen, van een lijst met tekenmaterialen en verschillende manieren om inspiratie te vinden tot een samenvatting van de stappen die je zet om een tekening te maken. Je ontdekt ook wat het betekent om met de blik van een kunstenaar naar de wereld te kijken.

Tekenen is een talent waarover de mens van nature beschikt. Zoals met alle nieuwe dingen is de eerste stap het allermoeilijkst. Als je eenmaal bent begonnen aan dit boek, ontdek je een heel nieuwe, uitdagende, plezierige en productieve bezigheid.

Deel 2: De basisvaardigheden ontwikkelen

Als je een beginnend tekenaar bent, mag je de hoofdstukken in dit deel echt niet overslaan. De basisvaardigheden die we hier beschrijven, geven antwoord op veel van de tekenvragen die je waarschijnlijk hebt, zoals hoe je begint met een tekening, hoe je diepte creëert op een vlak vel papier en veel meer. Om goed te kunnen tekenen, heb je een aantal basisvaardigheden nodig. En zelfs voor de tekenexperts onder ons is dit deel nuttig, want je vindt hier een hele nieuwe kijk op oude vaardigheden.

Hier lees je over strategieën die je kunt gebruiken om driedimensionale objecten te transformeren in geloofwaardige tweedimensionale illusies. Je leert hoe je arcering gebruikt om licht en schaduw weer te geven. Je leest ook hoe je je onderwerpen arrangeert en tekent, zodat je een volle-